

Povijest umjetnosti kao otvoreni sustav akademske edukacije

U uvodnom dijelu časopisa *e-flux*, za mjesec ožujak 2010. godine, pozvana urednica Irit Rogoff evidentira proteklo desetljeće kao vrijeme korjenitih promjena u edukacijskom sustavu.¹ Rogoff ističe kako se u području edukacije bilježi izrazit antagonistički odnos između rastuće regulacije i kontrole edukacijskog sustava, ali i nametanja tržišnih vrijednosti tome esencijalno javnom pravu, lišavajući ga tako svake kritičnosti, i rastućeg fenomena samoorganizacije kojima se artikuliraju drukčiji modeli poticanja subjekta na kritičko istraživanje vlastite uloge u raznovrsnom području znanja. Tržišne i političke utjecaje na taj sustav Rogoff potom izdvaja kao izvorišta posvemašnje nelagode. Ipak, već je prije četrdeset godina Ivan Illich upozoravao kako institucionalizirana edukacija više ne prinosi afirmaciji akademske »zajednice endemičnog nemira« čiji je prerogativ bila slobodna eksperimentalna akcija, a ne usklađivanje naspram potreba profita.² Ne čudi stoga što je prošlogodišnja konferencija organizirana u suradnji Serpentine Gallery i Hayward Gallery u Londonu, koja je u fokus interesa stavila složeni odnos između edukacije i umjetnosti, ili umjetničke edukacije u užem smislu, posvojila naslov njegove glasovite knjige *Deschooling Society*.³ Neka od krucijalnih pitanja postavljenih na ovoj konferenciji bila su: koliko je autonomija javnog edukacijskog sustava zapravo iracionalan termin, odnosno kako se apetiti kulture neokapitalizma sa svojim tendencijama deteritoracije i uvećanja profita odnose na edukacijski sustav? Nadalje, moguće je zapitati se o naravi krize u koju je zapao edukacijski sustav, odnosno što se kroz tu krizu reflektira? »U pozadini krize obrazovanja čini se da smo suočeni s krizom života, s krizom čovjeka« – upozorit će Robert Redeker i označiti srž problematike kojoj smo aktivni protagonisti.⁴

Potpuno svjesni kontrolnih mehanizama koji se počesto vezuju uz institucionalne edukacijske modele, pokušali smo istražiti koliko je moguće iskoračiti iz unaprijed određenih modela povijesnoumjetničke edukacije i »rastvoriti« studij povijesti umjetnosti kako bismo ga učinili konsonantnim današnjim kritičkim perspektivama pristupa toj golemoj i važnoj civilizacijskoj materiji.

Sudionici smo velikih promjena visokog školstva posljednjih godina u Hrvatskoj. Sudionici smo Bolonjske reforme nacionalnog visokog obrazovanja i mnogih drugih korjenitih promjena na području obrazovanja i znanosti. Jedno od proklamiranih načela Bolonjske deklaracije upravo je otvoreni sustav akademske edukacije. Međutim, nakon šest godina

njezine primjene vrijeme je da se zapitamo u kojoj je mjeri i na koji način na našim sveučilištima implementirana *bolonja*, koliko se njezina načela ostvaruju u praksi i što smo za nacionalni studij povijesti umjetnosti pozitivno od nje baštinili, primijenili. *A Joyless Anniversary* obeshrabrujući je podnaslov teksta *Mourning Bologna* što ga potpisuje Dietrich Lemke, pokušavajući dati analizu tog modela usklađenog sustava visokoškolskog obrazovanja u Europi povodom desetogodišnjice njegova nastanka.⁵ Osvrćući se na njemački kulturalni prostor, Lemke ističe kako termin »Bologna« veže izrazito negativne konotacije. Studentski javni prosvjedi i akcije zauzimanja visokoškolskih ustanova ukazali su na stanovitu neoperativnost i manjkavost sustava, što su strategije negodovanja poznate i u našem geografskom podneblju. Valja stoga postaviti pitanje o prostoru vlastitih iskustava.

Ovaj naš kratki izvještaj nije zamišljen kao SWOT analiza primjene *bolonje* na četiri studija povijesti umjetnosti u Hrvatskoj. Zamislili smo ga isključivo kao kratku samoanalizu splitskog studijskog programa sa zaključcima koji su proizašli iz našeg specifičnog splitskog, iskustvenog rakursa. Naime, studij povijesti umjetnosti pri Filozofskom fakultetu u Splitu, najmlađi unutar obitelji hrvatskih nacionalnih studija povijesti umjetnosti, započeo je s radom 2005. godine.⁶

Krojeći naš studijski program za preddiplomski i diplomski studij 2005. godine, vodili smo se interdisciplinarnim pristupom valorizirajući povijesnoumjetničke i šire shvaćene vizualne i kulturološke fenomene u prošlosti i suvremenosti. Krojeći diplomski studij kao modularni sustav izbornih kolegija te u proljeće 2010. godine radeći na modulu povijesti umjetnosti unutar interdisciplinarnog humanističkog doktorskog studija splitskog Filozofskog fakulteta, bili smo svjesni pojave novih disciplinarnih paradigmi, poput vizualnih, kritičkih ili kulturalnih studija, koje su potaknule praksu razbijanja strogo definiranoga interesnog teritorija povijesti umjetnosti kao znanstvene discipline i kanonskih predodžbi unutar struke.

Od samog pokretanja studija, povijest umjetnosti na splitskom Odsjeku shvaća se kao »otvoreni sustav«. U skladu s tim, otvorenost sustava prisutna je i u organizacijskooperativnom smislu, a zbog osuvremenjivanja discipline i olakšavanja suradnje s drugim visokoškolskim ustanovama u zemlji i inozemstvu, kao i mobilnosti studentskoga i nastavnoga kadra. Jedna od proklamiranih smjernica hrvatske visokoobrazovne i znanstvene politike bila je poticanje me-

đusveučilišne suradnje. Vodeći se tom idejom, godine 2006. započeli smo suradnju s Institutom za povijest umjetnosti u Zagrebu. Jedan od ciljeva povezivanja dviju institucija bilo je i poticanje mobilnosti nastavnika i studenata kako bismo poboljšali kvalitetu i kompetitivnost. Također, još jedan od ciljeva suradnje bila su i zajednička, suradnička istraživanja. Pri osmišljavanju novih izbornih kolegija na umu smo imali važnost policentričnog razvoja Hrvatske i specifičnosti regionalnih prioriteta.

Koliko smo u našim željama uspjeli? Koliko u recesijskim vremenima možemo osigurati sustavnu brigu za razvitak stručnih i istraživačkih karijera budućih povjesničara umjetnosti? Je li riječ o nemogućoj misiji, o prevelikim, neutemeljenim ambicijama? Novina koju smo prihvatili u paketu s *bolonjom* je *mobility*, kako studenata, tako i profesora. S jedne smo strane na našem Odsjeku ugostili nekoliko *ceepus freemovera*, a s druge strane ove godine naši su studenti prvi put krenuli u avanturu Erasmus razmjene. U našem »koračanju« prema europskom istraživačkom prostoru čeka nas ne samo intenziviranje kratkoročne i dugoročne razmjenu studenata i nastavnika, nego i one znanstvenika.

Vodeći se otvorenim sustavom akademske edukacije kao načelom i ciljem, upravo smo zakoračili u još jednu avanturu – suradnju sa St. Thomas University iz City of Fredericton (Province of New Brunswick u Kanadi) u izvođenju zajedničkoga nastavnog programa u sklopu ljetne radionice pod nazivom »Kontinuitet i promjene na Sredozemlju«. Svjesni smo da bi takvih inicijativa moralo biti mnogo više, ali s našim trenutačnim nedostatnim zaposlenim nastavničkim kadrom na Odsjeku, nismo ih bili u mogućnosti realizirati.

Do kojih smo zaključaka došli na osnovi šestogodišnjeg iskustva?

Svakako bismo na prvome mjestu istakli da je jedna od najvećih kočnica (barem za nas u Splitu) postojeći pravni okvir koji onemogućava neprestanu nadogradnju i izmjenu programa temeljenu na dosadašnjem iskustvu i opservaciji konkretnog društvenog konteksta, njegovih potreba i zahtjeva.

Primjerice, »olabavljenje« strogoga pravnog okvira koji onemogućava mijenjanje studijskih programa pojednostavio bi uključivanje u CEEPUS i ERASMUS mreže udruženih sveučilišta koje sudjeluju u razmjenama studenata i pravnog osoblja. Smanjivanje nastavnih obveza omogućilo bi znanstvenu djelatnost i rad na izdavaštvu koje bi pratilo naš akademski sustav edukacije.

Želeći vidjeti »idemo li u dobrom smjeru«, odlučili smo sudjelovati u raspravi posvećenoj visokom školstvu na 3. kongresu hrvatskih povjesničara umjetnosti. Za naš mladi Odsjek dragocjena su iskustva kolega s drugih odsjeka povijesti umjetnosti u Hrvatskoj, koji su mnogo bolje ekipirani i samim time spremniji za zahtjevne izazove novoga otvore-

nog akademskog sustava edukacije. U vezi s time veseli nas aktivnost novoosnovane udruge splitskih studenata povijesti umjetnosti USPUST koja iza sebe ima već dvije izložbe organizirane u suradnji sa studentima Umjetničke akademije u Splitu, a u prostorima Muzeja grada Splita i Galerije Ivana Meštrovića. Dakako, cilj je da Odsjek postane mjesto dijaloga u kojemu će studenti studirati, razvijati se i znanstveno djelovati u okružju pozitivne atmosfere i u uvjetima primjerenima 21. stoljeću.

Tu svoju misiju Odsjek može ostvariti samo uz konkretnu podršku Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, Sveučilišta u Splitu, Županije i Grada u rješavanju prilično velikih prostornih i kadrovskih problema koji stoje na putu ispunjenja vizije razvoja. A ona je, posebno u vremenu recentne ekonomske krize, nažalost, veoma skromna i nedostatna.

Bilješke

- 1
IRIT ROGOFF, Education Actualized, u: *e-flux journal*, 14 (2010.), <http://www.e-flux.com/journal/issue/14>
- 2
IVAN ILLICH, Deschooling Society, New York, 1971., <http://reactor-core.org/deschooling.html>
- 3
»Deschooling Society«, Purcell Room, Southbank Centre, London, travanj 2010.
- 4
ROBERT REDEKER, Kriza škole kriza je života, u: *Europski glasnik*, 14 (2009.), 123–139.
- 5
DIETRICH LEMKE, Mourning Bologna, A Joyless Anniversary, u: *e-flux journal*, 14 (2010.), <http://www.e-flux.com/journal/issue/14>
- 6
Godine 2001. kao podružnica Sveučilišta u Splitu osnovan je Odjel za humanističke znanosti s tri matična studija (kao dvopredmetni studiji) – Hrvatski jezik i književnost, Engleski jezik i književnost, Talijanski jezik i književnost te dislocirani studij Povijesti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od akademske godine 2003./2004., na osnovi ugovora Sveučilišta u Splitu i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a 20. VI. 2005. godine odlukom Senata Sveučilišta u Splitu osnovan je Filozofski fakultet. Od 6. X. 2005. Visoka učiteljska škola i Odjel za humanističke znanosti Sveučilišta u Splitu čine novu ustanovu – Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu koji obilježava i početak novih studijskih programa i odsjeka: Sociologije, Filozofije, Povijesti umjetnosti i Pedagogije.